

УТВЪРЖДАВАМ:

ДИРЕКТОР:

/д-р Антоан Тонев/

**МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО
В 105. СУ „АТАНАС ДАЛЧЕВ“
МЕЖДУ ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ И СПРЯМО ТЯХ
УЧЕБНА 2026/2027 ГОДИНА**

*Приет с решение на Педагогическия съвет, Протокол №12/11.-09.2026 г.
Утвърден със Заповед №6/15.09.2026г. на директора*

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Правно и институционално основание

Механизмът е разработен в съответствие със Закона за предучилищното и училищното образование, Закона за закрила на детето и правилника за неговото прилагане, Наредбата за приобщаващото образование, Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и алгоритъма за неговото прилагане, утвърдени със Заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката, както и с действащия координационен механизъм за взаимодействие при работа по случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и при кризисна интервенция.

Механизмът се прилага във връзка с Правилника за дейността на училището, Правилника за вътрешния трудов ред, Правилника за осигуряване на здравословни и безопасни условия на обучение, възпитание и труд, Правилника за пропускателния режим и останалите вътрешни актове на 105. СУ „Атанас Далчев“.

2. Цел и обхват

Целта е да се осигури сигурна, приобщаваща и подкрепяща образователна среда чрез единни правила за превенция, ранно разпознаване, незабавна реакция, документиране, подкрепа и проследяване при насилие, тормоз и кибертормоз.

Механизмът се прилага спрямо всички деца и ученици, педагогически специалисти, служители, родители, външни лица и партньори при дейности в училището, в прилежащите пространства, при организирани училищни дейности извън сградата, по време на пътуване, както и в дигитална среда, когато поведението засяга сигурността, достойнството или участието в образователния процес.

3. Основни принципи

- най-добър интерес на детето, защита на живота, здравето и достойнството;
- нулева толерантност към насилието при недопускане на стигматизиране на участниците;
- незабавна, пропорционална и координирана реакция;
- изслушване и участие на детето съобразно възрастта и зрелостта му;
- конфиденциалност и обработване само на необходимата информация;
- разграничаване между дисциплинарна отговорност и мерки за подкрепа;
- партньорство с родителите, освен когато това противоречи на най-добрия интерес или безопасността на детето;
- проследяване на ефекта от предприетите действия.

II. ПОНЯТИЯ И РАЗПОЗНАВАНЕ

Насилие: всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, експлоатация или друго действие или бездействие, което води или може да доведе до вреда за здравето, живота, развитието или достойнството на детето.

Тормоз: повтарящо се във времето целенасочено агресивно поведение, при което е налице реално или възприемано неравновесие на силите и засегнатото дете трудно може да се защити самостоятелно. Еднократната тежка проява е насилие и се разглежда според риска и последиците, дори да не отговаря на признака за повторяемост.

Физическо насилие: удране, ритане, блъскане, причиняване на болка, ограничаване на движението, повреждане или отнемане на вещи и други действия срещу телесната неприкосновеност.

Психическо насилие: обиди, унижение, заплахи, изнудване, дискриминационно отношение, изолация, разпространяване на слухове, системно подценяване или друго поведение с вредно въздействие върху психичното здраве и развитието.

Сексуално насилие и сексуален тормоз: всяко нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, сексуализирано заснемане или разпространение на материали, склоняване, принуждаване или използване на дете за сексуални цели.

Кибернасилие и кибертормоз: насилие или тормоз чрез електронни устройства и цифрови услуги, включително обидни или заплашителни съобщения, публично унижаване, изключване, кражба на профил, представяне за друго лице, разкриване на лични данни, непоискано заснемане и разпространение, манипулирани изображения, аудио- и видеоматериали, включително съдържание, създадено с изкуствен интелект.

Пренебрегване: неосигуряване на необходимите грижи за здравето, безопасността, образованието, емоционалното развитие и основните потребности на детето от лице, което е длъжно и може да ги осигури.

Разграничаване от конфликт и игра

При конфликт обикновено страните разполагат със сходна възможност да защитят позицията си и могат да променят ролите си. При тормоз е налице повтаряемост, намерение за причиняване на вреда и неравновесие на силите. Когато дете показва страх, напрежение, отказ или желание поведението да спре, ситуацията не се приема за игра.

Признаци за повишен риск

- необясними травми, повредени или изчезващи вещи и противоречиви обяснения;
- внезапна тревожност, отдръпване, агресивност, спад в успеха или чести отсъствия;
- избягване на определени ученици, места, часове или училищния транспорт;
- психосоматични оплаквания, нарушения на съня, самонараняване или изказвания за безнадеждност;
- рязка промяна в ползването на интернет и социални мрежи, страх от известия или нежелание да се използва устройство;
- сексуализирано поведение или знания, които не съответстват на възрастта.

III. ОРГАНИЗАЦИЯ И ОТГОВОРНОСТИ

1. Директор

- утвърждава механизма, ежегодния план за превенция и интервенция и състава на координационния съвет;
- осигурява незабавна реакция, безопасност, взаимодействие с компетентните органи и необходимата подкрепа;
- определя мястото и режима за съхранение на дневника със случаи и на документацията;
- организира квалификацията на служителите и периодичния анализ на риска.

2. Координационен съвет

- се определя със заповед на директора и включва заместник-директор по учебната дейност, училищен психолог и педагогически специалисти; при необходимост в работата му се включват други служители и представители на училищната общност;
- планира и координира превенцията, разглежда случаите от второ и трето ниво, извършва оценка на риска и предлага план за действие;
- анализира вписаните случаи, рисковите места и повтарящите се модели и предлага промени в организацията;
- не замества компетентността на директора, органите за закрила, полицията или мултидисциплинарния екип.

3. Всеки служител

- се намесва незабавно и безопасно за прекратяване на насилието и защита на участниците;
- уведомява директора или определен от него заместник и предава необходимата информация без публично обсъждане;
- при непосредствен риск за живота или здравето се обаждат на 112, без да изчаква разрешение;
- при данни, че дете се нуждае от закрила, изпълнява личното си задължение за сигнализиране по чл. 7 от Закона за закрила на детето; вътрешното уведомяване не отменя това задължение.

4. Класен ръководител и учители

- прилагат правилата на класа, наблюдават груповата динамика и провеждат превантивни дейности;
- изслушват участниците поотделно, документират необходимата информация и поддържат връзка с родителите;
- изпълняват и проследяват договорените мерки за подкрепа.

5. Училищен психолог и екип за подкрепа за личностно развитие

- извършват оценка на потребностите и риска в рамките на професионалната си компетентност;
- осигуряват индивидуална и групова подкрепа и съдействат за насочване към външни услуги;
- подкрепят засегнатото дете, детето с проблемно поведение и свидетелите, без етикетирание и публично противопоставяне.

6. Охрана, медицинско лице и непедagogически персонал

- реагират в рамките на функциите си, осигуряват достъп на спешните служби и съдействат за първа помощ и безопасност;
- уведомяват незабавно училищното ръководство и не разпространяват информация извън необходимия служебен кръг.

IV. ПРЕВЕНЦИЯ

1. В началото на учебната година координационният съвет актуализира оценката на риска чрез анализ на регистрираните случаи, отсъствията, сигналите, рисковите места и обратната връзка от ученици, родители и служители.
2. Въз основа на оценката се изготвя годишен план за превенция и интервенция със срокове, отговорници и индикатори, който се утвърждава от директора.
3. Всеки клас приема разбираеми правила за уважително и безопасно поведение, съгласувани с Правилника за дейността на училището и Етичния кодекс.
4. В часа на класа и в подходящи учебни и извънкласни дейности се работи по теми за емпатия, лични граници, ненасилствено решаване на конфликти, търсене на помощ, безопасност онлайн и отговорност на свидетелите.
5. Дежурствата и видеонаблюдението, когато е приложимо, се организират с акцент върху установените рискови места и при спазване на правилата за защита на личните данни.
6. Най-малко веднъж годишно служителите се запознават с механизма и алгоритъма за реакция, а новоназначените - при постъпване на работа.
7. Училището поддържа достъпни канали за подаване на устни, писмени, електронни и анонимни сигнали и информира учениците как да ги използват.
8. Училището работи в партньорство с родителите, ОЗД, МВР, местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, здравни и социални услуги и други компетентни организации.

V. АЛГОРИТЪМ ЗА НЕЗАБАВНА РЕАКЦИЯ

1. Прекратяване на поведението по безопасен начин. При необходимост участниците се разделят, като се използва само минимално необходимата намеса за предотвратяване на непосредствена вреда и никога с наказателна цел.
2. Осигуряване на безопасност и първа помощ. При травма, загуба на съзнание, опасно оръжие, пожар, тежка заплаха, сексуално посегателство или друг непосредствен риск се подава сигнал на 112 и се уведомява медицинското лице.
3. Уведомяване на директора или определен заместник-директор и на класния ръководител/учителя, когато това не забавя спешната реакция.
4. Участниците и свидетелите се изслушват поотделно, спокойно и без внушаващи въпроси. Не се организира публично изясняване или принудително помиряване.

5. Извършва се първоначална оценка на риска, тежестта, повтораемостта, неравновесието на силите, възрастта, уязвимостта, причинената вреда и вероятността от ново посегателство.
6. Определя се нивото на случая и се предприемат съответните действия. При съмнение се избира по-високото ниво на защита.
7. Родителите се уведомяват своевременно поотделно. Уведомяването се отлага или извършва чрез ОЗД/полицията, когато родител може да е извършител или уведомяването създава риск за детето или за разследването.
8. Случаите от второ и трето ниво се вписват в дневника със случаи. Събират се само необходимите данни и се запазват относимите доказателства, без допълнително разпространяване.
9. Определят се мерки за подкрепа и проследяване за засегнатото дете, детето с проблемно поведение, свидетелите и групата/класа.

VI. НИВА НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ

1. Първо ниво - нарушаване на правилата без сериозна вреда

Обхваща първа или лека проява без сериозно увреждане и без данни за системност или значително неравновесие на силите: обиди, подигравки, леко бутане, единично повреждане на вещ, неприличен коментар или единично обидно съобщение.

- реагират учителят или класният ръководител, при необходимост с психолог и родител;
- ситуацията се прекратява, правилото се назовава, участниците се изслушват поотделно и се прилага педагогическа или възстановителна мярка;
- случаят не се вписва в дневника със случаи, освен ако оценката покаже по-висок риск; учителят може да води необходимата служебна бележка за проследяване;
- при повтораемост, ескалация или неефективност на мерките случаят преминава към второ ниво.

2. Второ ниво - повтораемост или по-сериозни последици

Обхваща повтарящи се прояви, поведение с ясно неравновесие на силите или еднократна проява със значима физическа, психическа, социална, сексуална или цифрова вреда.

- уведомява се директорът; включват се класният ръководител, психологът и представител на координационния съвет;
- случаят се вписва в дневника и се извършва оценка на риска;
- родителите се уведомяват и се изготвя план с конкретни мерки, отговорници и срок за проследяване;
- по преценка и винаги при данни, че дете се нуждае от закрила, се подава сигнал до ОЗД, ДАЗД или МВР;
- при нова проява, висок риск или данни за престъпление се действа като при трето ниво.

3. Трето ниво - системна злоупотреба или непосредствен риск

Обхваща системна тежка злоупотреба, сериозна травма, опасност за живота или здравето, използване или заплаха с оръжие, сексуално посегателство, изнудване, тежко унижение, склоняване към самонараняване, разпространение на сексуални материали с дете или данни за престъпление.

- незабавно се осигурява безопасност и при необходимост се подава сигнал на 112;
- уведомяват се директорът и органите за закрила/полицията съобразно конкретния риск;
- случаят се вписва в дневника и се съхраняват относимите материали при ограничен достъп;
- училището участва в работата на мултидисциплинарния екип и изпълнява договорения план за защита и подкрепа;
- не се предприема медиация или възстановителна среща, когато има страх, принуда, сексуално насилие, сериозно неравновесие на силите или риск от повторна травматизация.

VII. СИГНАЛИЗИРАНЕ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ВЪНШНИ ОРГАНИ

По чл. 7 от Закона за закрила на детето всяко лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи. Задължението е лично и се прилага и когато информацията е получена при или по повод упражняване на професия или дейност.

Сигналът се подава с наличната информация. Не е необходимо служителят да извършва самостоятелно разследване или да разполага с пълни доказателства. При непосредствена опасност първото действие е обаждане на 112. Вътрешното уведомяване на директора не е условие за подаване на спешен сигнал.

Контакт	Институция/услуга	Кога се използва
112	Единен европейски номер за спешни повиквания	При непосредствен риск за живот или здраве, тежък инцидент или данни за престъпление
116 111	Национална телефонна линия за деца към ДАЗД	Консултиране, подкрепа и сигнал за дете в риск
124 123 / safenet.bg	Национален център за безопасен интернет	Консултация и сигнал при кибернасилие, вредно или незаконно онлайн съдържание
ОЗД към компетентната ДСП	Орган за закрила на детето по настоящия адрес на детето	Сигнал за дете, което се нуждае от закрила; работа по случай

VIII. СПЕЦИФИЧНИ СИТУАЦИИ

1. Насилие от възрастен спрямо дете

Сигналът до ОЗД и/или МВР се подава незабавно. Предполагаемият извършител не участва в изясняването на случая и не остава насаме с детето. Директорът предприема необходимите организационни и трудовоправни действия, без те да заменят сигнализирането. Родителят се уведомява, освен ако това би застрашило детето или би попречило на действията на компетентните органи.

2. Насилие от ученик спрямо служител

Поведението се прекратява, оказва се помощ на пострадалия и се възстановява безопасността. Уведомяват се директорът и родителят. Извършва се оценка на риска и на потребностите на ученика, определят се мерки за подкрепа и при наличие на законови основания се прилагат процедурите по ПДУ и ЗПУО, както и приложимите мерки за защита на служителя по трудовото законодателство. При данни за престъпление или непосредствен риск се уведомява МВР/112.

3. Кибернасилие и кибертормоз

Материалите се запазват чрез снимка на екрана, адрес, дата и друга необходима информация, без да се препращат към неангажирани лица. Училището не извършва самоволно претърсване на лични устройства или профили. Родителите се информират за възможностите за докладване към платформата, Националния център за безопасен интернет и компетентните органи. При сексуални изображения на дете материалът не се копира или разпространява извън необходимото за сигнала.

4. Самонараняване, суициден риск, оръжие или тежка заплаха

Случаят се третира като висок риск независимо дали е представен като шега. Детето не се оставя само, отстраняват се непосредствените опасности без излагане на допълнителен риск и се търси спешна помощ чрез 112. Уведомяват се директорът, психологът и родителят, освен когато родителят е източник на риска.

IX. РАБОТА С РОДИТЕЛИ И ПОДКРЕПА

- родителите на участващите деца се информират поотделно за установените факти, предприетите мерки и очакваното съдействие;
- не се разкриват лични данни и чувствителна информация за други деца;

- подкрепата обхваща засегнатото дете, детето с проблемно поведение, свидетелите и групата/класа;
- възстановителни практики се използват само след оценка на риска, доброволно участие и увереност, че няма да причинят повторна травматизация;
- при отказ от съдействие, продължаващ риск или неизпълнение на мерките случаят се обсъжда от координационния съвет и при необходимост се сигнализират компетентните органи.

Х. ДОКУМЕНТИРАНЕ, КОНФИДЕНЦИАЛНОСТ И ПРОСЛЕДЯВАНЕ

1. В дневника със случаи се вписват ситуациите от второ и трето ниво: дата и място, участници, вид и ниво, кратко фактическо описание, незабавни действия, уведомени лица и институции, определени мерки, срок за проследяване и подпис на служителя.
2. Дневникът и материалите по случаите се съхраняват на определено от директора защитено място, при достъп само на лица със служебна необходимост. Не се допуска публикуване или обсъждане на идентифициращи данни пред други родители, ученици или в социални мрежи.
3. Координационният съвет извършва периодичен анализ на случаите в обобщен вид и предлага превантивни мерки, без да разгласява лични данни.
4. За всеки случай от второ и трето ниво се определят срок и отговорник за проследяване. Случаят се приключва след оценка, че рискът е овладян и мерките са изпълнени, като подкрепата може да продължи.
5. Документът се актуализира при нормативна промяна, нов акт или указание на компетентен орган, промяна във вътрешната организация или установена необходимост от анализа на практиката.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1: КРАТКА МАТРИЦА ЗА РЕАКЦИЯ

Ниво	Критерий	Водещи участници	Основни действия	Документиране
I ниво	Единична лека проява без сериозна вреда и системност	Учител/класен ръководител; при нужда психолог и родител	Прекратяване; отделно изслушване; назоваване на правилото; педагогическа/възстановителна мярка; проследяване	Не се вписва в дневника, освен при по-висок риск
II ниво	Повторяемост, неравновесие на силите или по-сериозна вреда	Директор, класен ръководител, психолог, координационен съвет, родители	Оценка на риска; план за действие; подкрепа; при данни за нужда от закрила - сигнал до ОЗД/ДАЗД/МВР	Вписване в дневника и документация по случая
III ниво	Системна тежка злоупотреба, непосредствен риск, тежка травма, сексуално посегателство, оръжие или данни за престъпление	Директор, 112/МВР, ОЗД и мултидисциплинарен екип	Незабавна безопасност и помощ; външен сигнал; защита на доказателствата; интензивна подкрепа и координация	Незабавно вписване и защитено досие

Важно: При съмнение за непосредствен риск, престъпление или необходимост от закрила не се изчаква вътрешно заседание или окончателно определяне на нивото. Предприема се по-високата степен на защита.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2: МИНИМАЛЕН ФОРМУЛЯР ЗА ВПИСВАНЕ НА СЛУЧАЙ

Поле	Информация
Дата, час и място	
Лице, което вписва случая	
Участници и свидетели	
Кратко фактическо описание	
Вид и определено ниво	
Незабавни действия и оказана помощ	
Уведомени родители/служители	
Подадени сигнали до външни органи	
Определени мерки, отговорник и срок	
Дата и резултат от проследяването	

Формулярът не се използва за публично разпространяване. В него се включва само информация, необходима за управлението на случая, защитата на детето и изпълнението на законовите задължения.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

Механизмът влиза в сила от датата на утвърждаването му. Директорът осигурява запознаването на служителите, учениците и родителите по подходящ начин. Той се прилага до изменението или отмяната му, като годишният план за превенция и интервенция се актуализира отделно за всяка учебна година.